

Юрій МАРЧУК: ЛЮДИ ДЛЯ ЛІСУ – ЛІС ДЛЯ ЖИТТЯ

Yuriy MARCHUK: PEOPLE FOR THE FOREST, THE FOREST FOR LIFE

*Проблеми реформування лісової галузі в останні роки набули нечуваного резонансу з огляду на надмірний інтерес окремих політичних сил, бізнесу та громадських організацій до цього сегмента національного господарства. Лісова тема увійшла до спектру основних пріоритетів економічної програми ряду політичних партій, у тому числі й парламентських, що почало створювати додаткові перешкоди для формування сучасної лісової політики, спрямованої на забезпечення безперервного та невиснажливого лісокористування й підвищення дієвості впливу лісогосподарського та деревообробного виробництва на темпи соціально-економічного піднесення країни та окремих регіонів. Унаслідок численних політичних маніпуляцій перспективні напрями модернізації системи управління лісовим господарством не отримують належного інституціонального забезпечення. Додаткової напруги в питаннях реформування лісової галузі додали ініціативи представників Кабміну стосовно передачі цілісних лісогосподарських комплексів у концесію. Відповіді на найбільш нагальні проблеми розвитку лісової галузі має дати запланований на кінець вересня IV з'їзд лісівників. З питаннями щодо програми майбутнього з'їзду, а також формування пакету першочергових антикризових заходів, спрямованих на стабілізацію ситуації в лісовій галузі, ми звернулися до Голови товариства лісівників України, заслуженого працівника сільського господарства України **Юрія Миколайовича Марчука**.*

– Юрію Миколайовичу, востаннє лісівники збирались на з'їзд у 2008 році. Відтоді пройшло багато часу, а в лісовій галузі відбулось чимало змін. Які основні причини скликання IV з'їзду лісівників?

– Є багато проблем, які вимагають нашої консолідованої позиції. І в першу чергу – щодо вироблення дорожньої карти вдосконалення структури управління лісами. Більше того, не виконується Указ Президента України №381/2017 «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду», оскільки не створено державного фінансового фонду розвитку лісового господарства, не прийнято програми «Ліси України», не розроблено

Стратегії розвитку деревообробної галузі. Також лісівники мають виробити консолідовану позицію стосовно реагування на дії певних політичних сил, які своїми популістськими заявками та лобюванням інтересів окремих бізнес-структур економічно вбивають систему лісового господарства та відлякують інвесторів. І взагалі нині цілеспрямовано здійснюється формування негативного іміджу лісової галузі як усередині країни, так і ззовні. Ми обов'язково маємо реагувати на такі деструктивні для розвитку вітчизняного лісового сектора моменти.

– Які прогалини необхідно насамперед усунути в державній політиці розвитку лісового сектора в цілому та лісового господарства зокрема?

– У першу чергу необхідно затвердити Національну лісову політику України, яка забезпечить прозорі та зрозумілі правила гри для всіх суб'єктів лісогосподарської діяльності та деревообробного виробництва, для всіх гілок влади на основі збереження структуроутворюючих елементів існуючої системи управління лісовим господарством та імпле-

ментації передових зарубіжних практик невиснажливого лісокористування. І це необхідно робити негайно! Галузь, крім фізичного спрацювання лісогосподарської інфраструктури, втрачає також професійні кадри, оскільки найкращі вальники лісу та трактористи виїжджають за кордон, зокрема в Польщу, звільняються працівники лісової охорони.

У нас немає затвердженого на загальнодержавному рівні балансу деревини, її потреби для промисловості, а це у свою чергу не дозволяє спрогнозувати потребу в деревообробних потужностях на середньострокову та довгострокову перспективу. Також у нас відсутня Стратегія розвитку деревообробної промисловості, що призводить до вивезення за кордон напівфабрикатів деревини та відповідно доданої вартості, яка мала б створюватися в Україні. Тому з'їзд має сформулювати принципи позицію лісівників щодо майбутнього формату лісової політики та стратегії розвитку вітчизняної деревообробки, розвитку ринку деревини, статусу лісової охорони та підготовки кадрів.

– Основними суб'єктами лісогосподарської діяльності мають залишитися державні лісогосподарські підприємства?

– Однозначно! І це є в Указі Президента України. Державні лісогосподарські підприємства на сьогодні є основними бюджетонаповнюючими організаціями в багатолісних районах та фактично виступають базовою ланкою регіональних господарських комплексів. Саме від їх ефективної діяльності залежить соціально-економічне благополуччя адміністративних районів та населених пунктів, рівень зайнятості місцевого населення та доходна частина місцевих бюджетів. Зрозуміло, що повинні бути спеціалізовані інститути для науково обґрунтованого ведення лісового господарства. І моя принципова позиція полягає в тому, що держава має підтримувати ці державні підприємства прямими (пряма державна підтримка) та непрямыми (податкові пільги та кредитні преференції) методами, оскільки приватний бізнес у сферу вирощування лісу ніколи не піде. Де ви бачили бізнесмена, який готовий вкладати фінансові ресурси в проекти, які передбачають повернення авансованих коштів через 80 років? Особливо при нашій податковій системі.

– На вашу думку, крім створення фонду розвитку лісового господарства, які проблеми бюджетно-податкового регулювання розвитку лісової галузі потребують негайного вирішення?

– Найболючіша на сьогодні проблема – це формування надійних джерел фінансування потреб лісового господарства південно-східних областей. Якщо цього не вирішити в найкоротші терміни, то наслідки можуть мати незворотний характер. Ми вже й так фактично втратили розсадники на Півдні України. Склалася така ситуація, коли в цьому регіоні на п'ять пожежних машин один водій. І це при тому, що Державна служба України з надзвичайних ситуацій отримує 1 млрд грн на гасіння пожеж. А чи не краще ці гроші віддати лісівникам на здійснення превентивних заходів, які упереджували б поширення вогню в лісах? Це було б в рази дешевше.

Також занепокоєння викликає посилення податкового тиску на лісівників. Тобто введення ставок податку на землі лісогосподарського призначення призведе до зростання цін на деревину, а це в підсумку негативним чином вплине на конкурентоспроможність продукції лісогосподарських і деревообробних підприємств. Громади хочуть узаконення 5-відсоткової ставки податку за землі лісового фонду. І це на тлі того, що лісова галузь вже пережила не одну фазу посилення податкового тиску, зокрема коли база стягнення рентної плати щорічно індексувалася, а тут ще додався земельний податок, у тому числі за рахунок насаджень до 40 років, тобто тих, які не дають поки що прибутку, плюс захисні ліси Півдня і Сходу. Отже, запитується: з чого платити?

– Юрію Миколайовичу, експертному середовищу й широкому загалу фахівців відомо ваша позиція щодо інституціоналізації концесійного механізму в лісовому господарстві. Але хотілося б дізнатися, як пропозиції урядовців стосовно передачі лісів в концесію корелюють із зарубіжною практикою?

– Концесійний механізм лісокористування узаконено в двох країнах – в Росії та Канаді. Річний обсяг заготовівлі деревини тут коливається в інтервалі 300-500 млн м³ у рік, і держава не може з такими обсягами впоратися. Деякі країни свого часу запровадили концесію в лісовому господарстві, а згодом її скасували. Мова йде про Болгарію та Грузію. Це пов'язано з тим, що передача лісів у концесію призвела до їх нераціонального, як сказав, виснажливого використання, зокрема букових лісів у Грузії. У Росії концесійна модель лісокористування негативно вплинула на породно-вікову структуру кедрових насаджень. З огляду на існуючу в Україні систему управління лісовим господарством, дефіцитність лісових ресурсів, вітчизняні

традиції лісокористування узаконення концесії зруйнує створену роками й титанічною працею багатьох поколінь індустрію ведення невиснажливого лісового господарства та призведе до непоправних втрат лісового фонду. А що робити з лісами степової та лісостепової зони України, які екологічно надважливі? Про яку концесію можна говорити? Повторююсь, ніхто не буде вкладати кошти на період 80-100 років, та й стиглих лісів в Україні близько 18%.

– Однією з основних проблем функціонування лісогосподарських підприємств є високий рівень спрацювання основних засобів. Які механізми варто застосувати, щоб забезпечити проривні зміни в частині модернізації та реконструкції виробничо-технічної бази ведення лісового господарства та деревообробного виробництва?

– Найбільша проблема полягає в тому, що Україна фактично втратила індустрію виробництва обладнання для ведення лісового господарства. На сьогодні повноцінно працює лише ПрАТ «Спецлісмаш» у Лубнах. Україна припинила виробництво лісопосадочних машин. У недостатніх обсягах здійснюється виробництво протипожежних плугів. Застарілою є й сама система пожежогасіння. Не вистачає механізмів по догляду за лісом, не працює система лізингу для лісогосподарського та деревообробного обладнання, кредитні ставки банків зависокі. Все це орієнтує лісівників на зарубіжні аналоги техніки, причому переважно відновлені.

– З огляду на світові тренди підвищення енергоефективності розвитку національних господарств лісосічні відходи та відходи деревообробки є вагомим резервом виробництва твердого біологічного палива, яке для окремих споживачів може замінити традиційні викопні вуглеводні. Ваше бачення перспектив нарощення обсягів виробництва паливних ресурсів із деревних відходів.

– Лісосічні відходи становлять 12% від загального обсягу заготовленої деревини. Тобто якщо в середньому за рік заготовлюється 16 млн м³ деревини, то обсяг лісосічних відходів буде на рівні близько 2 млн м³. Частина лісосічних відходів у вигляді тріски має залишатися на місці здійснення рубок, щоб

поповнювати запаси гумусу. Якщо є лишні відходи і є всі передумови для їх переробки з метою виробництва біопалива, то такі проекти варті уваги. Доцільно використовувати позитивний іноземний досвід у цій сфері діяльності. Так, у Німеччині, щоб стимулювати використання зелених технологій, населенню безоплатно роздали паливні котли. В Україні держава має стимулювати точкові пріоритети виробництва паливних ресурсів із відновних джерел. А в цілому біоенергетика – це бізнес. На сьогодні експортувати тріску не вигідно, за винятком тріски, виготовленої в прикордонних областях. В Україні тріска в обсязі 3,2 млн м³ переважно йде на виробництво ДВП, ДСП, МДФ. Зокрема, в плиту йде переважно хвойна деревина, вміст твердолистяних порід не має перевищувати 8%, інакше плита не склеїться. Тому є резерви щодо використання тріски твердолистяних порід у виробництві біопалива. Але потрібно забезпечити її використання в місцевих котельнях, у бюджетній сфері, адже логістика на відстані 80-100 км від місця її виробництва до споживання робить використання біопалива занадто дорогим.

– Дякую вам за відверту бесіду!

Інтерв'ю підготував Василь ГОЛЯН